

Śpiew jako wartość osobowa dziecka

Tom 1

Stalność i zmienność rozwoju myśli naukowej
przełomu XX i XXI wieku

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 3381

Jadwiga Uchyła-Zroski

Śpiew jako wartość osobowa dziecka

Tom 1

Stalność i zmienność rozwoju myśli naukowej
przełomu XX i XXI wieku

Redaktor serii: Muzyka
Krystyna Turek

Recenzent
Irena Szypułowa

Redaktor: Małgorzata Pogłódek
Projektant okładki: Aleksander Ostrowski
Redaktor techniczny: Barbara Arenhövel
Korektor: Joanna Zwierzyńska
Łamanie: Damian Walasek

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-722-7
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-723-4
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 13,5. Ark. wyd. 16,0.
Papier offset kl. III, 90 g Cena 32 zł (+VAT)

Druk i oprawa
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział pierwszy	
Wartości w edukacji muzycznej — wprowadzenie w problematykę badań	15
Edukacja muzyczna w świetle wybranych wartości i wartościowania	15
Wartości w muzycznej (wokalnej) edukacji akademickiej	24
Aksjologia relacji interpersonalnych w kształceniu studentów	32
Rozdział drugi	
Przegląd głównych stanowisk, teorii naukowych polskich i zagranicznych omawiających rozwój możliwości głosowych dziecka	37
Okresy i cechy charakterystyczne rozwoju muzycznego oraz wokalnego dziecka	37
Cechy rozwoju głosu dziecka i współczynniki uzdolnienia muzycznego we wczesnym dzieciństwie	39
Cechy rozwoju głosu dziecka i współczynniki uzdolnienia muzycznego w okresie przedszkolnym	43
Cechy rozwoju głosu dziecka i predyspozycji muzycznych w wieku wczesnoszkolnym	48
Pedagogiczne aspekty kształcenia aparatu wokalnego dziecka	50
Problemy niezbadane z pedagogicznego punktu widzenia	53
Rozdział trzeci	
Pedagogiczne i psychologiczne uwarunkowania pracy narządów głosowych dziecka	59
Narządy fonacyjne i budowa aparatu głosowego dziecka	59
Przebieg procesów wydobywania się dźwięków mowy i śpiewu	60
Teorie tworzenia dźwięku	63
Charakterystyka psychologiczna dziecka w wieku wczesnoszkolnym	65

Rozwój zdolności muzycznych — przegląd literatury związanej z badanym problemem	72
Podsumowanie	76
Rozdział czwarty	
Metodologiczne podstawy badań własnych	79
Cel pracy i przedmiot badań własnych	79
Problemy badawcze	80
Hipotezy	81
Dobór, układ i pomiar zmiennych oraz ich wskaźników	82
Kierunki i fazy badań	86
Metody, techniki i narzędzia badawcze	90
Zasięg badań	99
Zasięg osobowy badań (ocena reprezentatywności zbioru)	100
Zasięg terytorialny (z uzasadnieniem celowości wyboru środowiska badawczego)	101
Podsumowanie	102
Rozdział piąty	
Założenia dydaktyczne i teoretyczne <i>heurystycznej metody śpiewu</i>	105
Przeгляд i krótka charakterystyka wybranych metod nauczania muzyki stosowanych w szkolnictwie ogólnokształcącym	105
Opis przebiegu procesu dydaktycznego i założeń <i>heurystycznej metody śpiewu</i>	109
Analiza treści programowych: śpiew i ćwiczenia mowy — muzyka klas I—III	112
Ramowy rozkład materiału dydaktycznego przy zastosowaniu <i>heurystycznej metody śpiewu</i>	114
Uwagi i założenia <i>heurystycznej metody śpiewu</i> w naturalnym eksperymencie pedagogicznym	115
Podsumowanie	120
Rozdział szósty	
Analiza statystyczna uzyskanych wyników badań oraz ich interpretacja	123
Wyniki badań w zakresie merytorycznego i metodycznego przygotowania studentów do pracy zawodowej	123
Możliwości wokalne i muzyczne dziecka w świetle przeprowadzonych badań i uzyskanych wyników naturalnego eksperymentu pedagogicznego (pomiar dydaktyczny)	131
Zastosowanie i analiza porównawcza wyników badań <i>Testem inteligencji muzycznej</i> H.D. Winga	149
Współzależność pomiędzy <i>Testem inteligencji muzycznej</i> H.D. Winga a <i>Krótką skalą inteligencji</i> M. Choynowskiego	153
Charakterystyka zainteresowań muzycznych uczniów	155
Zestawienie i analiza wyników badań środowiska szkolnego i domowego uczniów	158

Rozdział siódmy	
Próba syntezy wyników badań diagnostycznych	163
Interpretacja i uogólnienie wyników	163
Weryfikacja hipotez	170
Wnioski i postulaty	176
Rozdział ósmy	
Prezentacja wyników badań komparatystycznych studentów oraz uczniów w świetle wartości osobowych	181
Obecność wartości osobowych w kształceniu wokalnym studentów — badania jakościowe	181
Badania porównawcze możliwości wokalnych uczniów klas I—III	185
Weryfikacja hipotez badań komparatystycznych	190
Refleksje końcowe w odniesieniu do przeprowadzonych badań i współczesnej praktyki edukacyjnej	191
Zakończenie	195
Bibliografia	203
Indeks osobowy	211
Summary	215
Резюме	216

Wstęp

Muzyka jako sztuka jest nie tylko wartością sama w sobie, lecz stanowi także istotny element w ogólnym rozwoju, kształceniu i wychowaniu dziecka. Jak mówi Helena Danel-Bohrzyk: „Siła muzyki jest niezaprzeczalna. Muzyka budzi radość, zadowolenie, wywołuje podniosły nastrój, daje poczucie siły, wzbudza stany emocjonalne, kształtuje wychowawczo i motywuje edukacyjnie”¹. Ważne miejsce w całokształcie kultury muzycznej dziecka od dawna zajmował śpiew. Jest on bowiem najwcześniejszą formą czynnego kontaktu dziecka z muzyką i otaczającym je środowiskiem. Muzyka wokalna wyrażona śpiewem nabiera szczególnego znaczenia w życiu codziennym małego dziecka. Ważna rola w tym względzie przypada rodzinie, a później — nauczycielowi muzyki jako wychowawcy estetycznemu, który wprowadza dziecko w tajniki autokreacji, wartości i piękna.

Niniejsza publikacja jest monografią pedagogiczną opartą w swej strukturze na badaniach diagnostycznych i komparatystycznych. Ukazuje problematykę pedagogiczno-muzyczną. Praca nosi tytuł: *Śpiew jako wartość osobowa dziecka. Stałość i zmienność rozwoju myśli naukowej przełomu XX i XXI wieku*. Autorka w pierwszej jej części w świadomy sposób odwołuje się do odległych czasowo badań nad głosem dziecięcym, do mało znanej literatury polskiej i zagranicznej. Praca w tym ujęciu nabiera cech historyczności, a przytoczone poglądy badaczy poddane zostały ocenie i analizie porównawczej. W zamieszczonych w niniejszej pracy rozważaniach teoretycznych doszukać się można cech stałych i zmiennych. Ukazane zostały one głównie w poglądach na proces rozwoju i kształcenia wokalnego dzieci, właściwego przygotowania studentów do ról nauczycielskich w świetle wartości i wartościowania, zadań uczelni artystycznych w kreowaniu postaw

¹ H. Danel-Bohrzyk: *Instrument muzyczny źródłem twórczej inwencji dziecka młodszoszkolnego*. W: H. Danel-Bohrzyk (red.): *Zagadnienia pedagogiki muzycznej*. Katowice 1993, s. 42.

twórczych studentów. Część teoretyczną dopełniają wyniki badań diagnostycznych młodzieży szkolnej w Jastrzębiu-Zdroju (1987)² oraz przeprowadzone w tej samej placówce szkolnej badania porównawcze (2015).

Celem publikacji było ustalenie, o jakie nowe treści powinien zostać poszerzony uniwersytecki program nauczania i kształcenia studentów, by w większym stopniu podkreślić świadomość celowej i systematycznej pracy nauczyciela muzyki nad kształceniem i rozwijaniem głosów dziecięcych. W tym względzie została zaproponowana i zweryfikowana eksperymentalnie nowa metoda nauczania zwana *heurystyczną metodą śpiewu*. Stosowanie *heurystycznej metody śpiewu* było szczególnie przydatne dydaktycznie w ćwiczeniach rozśpiewujących. Niniejsza praca ukazuje śpiew jako wartość osobową dziecka, ale także określa warunki gotowości i kompetencji studenta — przyszłego nauczyciela muzyki.

Praca składa się z dwóch podstawowych części obejmujących osiem rozdziałów. Część pierwszą, teoretyczną, stanowią trzy początkowe rozdziały pracy, pozostałych pięć obejmuje całokształt badań empirycznych w postaci założeń metodologicznych, prezentacji wyników badań, analizy i wniosków. W rozdziale pierwszym zamieszczono poglądy badaczy na istotę wartości w szeroko rozumianej edukacji muzycznej: akademickiej i szkolnej. Poddano analizie rozumienie wartości osobowych. Rozdział drugi prezentuje przegląd głównych stanowisk, teorii naukowych polskich i zagranicznych w ujęciu historycznym, omawiających rozwój możliwości głosowych dziecka. Badacze głosów dziecięcych i możliwości jego rozwoju są jednomysłni w przekonaniu, że śpiew stanowi wartość osobową dziecka, a jego poznanie i kształcenie wymagają dużej ostrożności pedagogiczno-muzycznej.

Rozdział kolejny, trzeci, zawiera pedagogiczne i psychologiczne uwarunkowania pracy narządów głosowych dziecka, omawia budowę narządów fonacyjnych, głosowych, teorie tworzenia dźwięku. Pedagogika muzyki jest młodą dyscypliną naukową i w wielu kwestiach odwołuje się do dyscyplin jej pokrewnych. Rozdział zawiera także charakterystykę psychologiczną dziecka i opis rozwoju zdolności muzycznych.

Treść rozdziałów od czwartego do ósmego dotyczy eksperymentalnej weryfikacji skuteczności *heurystycznej metody śpiewu* w rozwijaniu możliwości głosowych dzieci klas I—III. W tym celu opracowano eksperymentalną procedurę badawczą. Otrzymane wyniki badań posłużyły do zasugerowania zmian w kształceniu przyszłej kadry nauczycielskiej w zakresie dydaktyki muzyki, pedagogiki twórczości, pedagogiki muzyki. Rozdział siódmy prezentuje badania porównawcze kwestionariuszem ankiety stu-

² Badania z roku 1987 dotąd nie zostały opublikowane w całości, lecz jedynie fragmentarycznie. Niniejsza publikacja jest ich poszerzonym ujęciem komparatystycznym. Ukazuje ważny okres przekształceń edukacyjnych w nauczaniu muzyki.

dentów edukacji artystycznej w zakresie sztuki muzycznej na temat wiedzy i umiejętności praktycznych dotyczących rozwoju głosów dziecięcych, a także preferowanych przez studentów wartości osobowych uczestników działań wokalnych. Ponadto w rozdziale tym zostały zaprezentowane badania porównawcze możliwości głosowych dzieci klas I—III ze szkoły podstawowej w Jastrzębiu-Zdroju z roku 1986/1987 oraz 2014/2015. Pracę rozpoczyna wstęp, a kończy refleksja w postaci zakończenia oraz wykaz literatury i indeks osobowy.

Podjmując się w niniejszej pracy zadania określenia skuteczności *heurystycznej metody śpiewu*, należało rozpatrzyć kilka problemów natury teoretycznej, związanych ściśle z pokrewnymi dyscyplinami naukowymi: psychologią i psychologią muzyki, pedagogiką i pedagogiką muzyki, pedagogiką twórczości, dydaktyką muzyki. W świetle rozważań zawartych w niniejszej pracy śpiew postrzegany jest jako wartość osobowa, toteż każdy student, a przyszły nauczyciel muzyki, powinien mieć świadomość swej odpowiedzialności artystycznej, pedagogicznej, zdrowotnej, etycznej dotyczącej jej stosowania i skutków.

Ważna rola w tym zakresie przypada uczelniom kształcącym przyszłą kadrę nauczycielską. Jakość przygotowania studenta do realizacji postawionych mu zadań edukacyjnych, artystycznych i wychowawczych wymaga od uczelni wielu działań organizacyjnych, często modernizacji i zmian w systemie kształcenia. Od postawy przyszłego nauczyciela muzyki, poczucia posłannictwa zawodowego, umiejętności muzycznych, wykształcenia zależy, czy odniosą on i uczeń sukces w tym zakresie.

Śpiew opiera się na wielu funkcjach cech osobowych dziecka, które dla niego stanowią jedyną i niepowtarzalną wartość. Głos śpiewany (śpiew i tworzące go elementy) powinien być kształtowany, aktywizowany, pielęgnowany od najmłodszych lat życia dziecka. Jak wskazują badacze problematyki wartości i wartościowania, w naukach humanistycznych słowo *wartość* najczęściej odnosi się do tego, co ceni człowiek lub grupa społeczna, co uważane jest za ważne, znaczące i doniosłe, a tym samym stanowi cel ludzkich dążeń³. Do wyróżnienia tego, co cenione, służą sądy, przekonania powiązane ze sferą intelektualną, emocjonalną i charakterologiczną⁴. W takim rozumieniu *wartości osobowe* zajmują ważne miejsce w edukacji muzycznej, gdyż odnoszą się do tego, co cenne i zgodne z naturą; czego chcemy, co stanowi przedmiot (aktualnego lub potencjalnego) dążenia, co

³ Zob. W. Okoń: *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa 1996, s. 309. Por. K. Olbrycht: *Edukacja aksjologiczna — próba interpretacji i zarys programu*. W: K. Olbrycht (red.): *Edukacja aksjologiczna*. T. 1. Katowice 1994.

⁴ Zob. K. Żuchelkowska: *Świat wartości dzieci kończących edukację przedszkolną*. Bydgoszcz 2012, s. 29—62. Por. W. Cichoń: *Wartości — człowiek — wychowanie*. Kraków 1996.

jest celem naszych działań; co zaspokaja potrzeby, zainteresowania, dostarcza zadowolenia, przyjemności; co (jakie?) powinno być; co obowiązuje, apeluje (do odbiorcy); co domaga się istnienia⁵. W takim rozumieniu śpiew nie jest tylko działaniem odtwórczym, lecz także staje się wartością osobową dziecka i uwzględnia jego potencjał muzyczny, możliwość rozwoju, samorozwoju oraz rolę nauczyciela muzyki w procesach jego kształcenia i wychowania. Edukacja aksjologiczna staje się wyzwaniem naszych czasów, to „wielostronny, kulturowy i pedagogiczny proces, proces *całościowego* formowania człowieka realizowanego na kanwie ewolucyjnego poznawania i *interioryzowania wartości*, jako wielorakich dóbr i idei stanowiących w życiu ludzi realność i perspektywę ich podmiotowych wyborów”⁶. Szkoła na miarę potrzeb dziecka musi być placówką wszechstronnie kształcącą, rozwijającą ucznia intelektualnie, emocjonalnie, charakterologicznie. Cechy te stanowią główny potencjał wartości osobowych. Osoba wszechstronnie rozwija się wówczas, gdy realizuje swoje cele, dążenia, potrzeby, zainteresowania.

Bogactwo wiedzy (teorii i praktyki) sprawia, że problemy szkolnej edukacji muzycznej i akademickiej nie mogą być rozwiązane wyłącznie w kategoriach jednej dyscypliny, lecz winny być badane, analizowane i rozwiązywane zgodnie z założeniami wielu dyscyplin naukowych.

Jak wykazały badania, nauczyciele klas młodszych są świadomi braków teoretyczno-metodycznych pracy nad kształceniem głosów dziecięcych, muzycznym rozwojem dziecka. Czują w trakcie realizacji działu „Śpiew” (śpiew i ćwiczenia mowy) wielką trudność w aktywizowaniu uczniów nieśpiewających oraz mających trudności w śpiewie. Fakt, że obecnie muzyka w zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej jest skorelowana tematycznie i działaniowo z innymi treściami nauczania realizowanymi w danym dniu zajęć, nadaje działaniom muzycznym różnorodny wymiar edukacyjny. Często zajęcia muzyczne w zintegrowanej edukacji pełnią funkcję uzupełniającą dany blok tematyczny dnia, są relaksem, przerywnikiem artystycznym w uczeniu się. Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej podczas zajęć muzycznych stosuje najczęściej formy pracy zespołowej, rzadziej grupowej czy indywidualnej. Nie pozostaje mu na lekcji wiele czasu, by pracować nad indywidualnymi trudnościami w śpiewie.

Poznanie innowacyjnych założeń *heurystycznej metody śpiewu* może nauczycielom usprawnić pracę dydaktyczną, zwiększyć efekty pracy opartej na działaniach twórczych. Jak wynika z przeprowadzonych badań sonda-

⁵ Zob. K. Denek: *Wartości i cele edukacji szkolnej*. Poznań—Toruń 1994, s. 16—17. Por. K. Ostrowska: *W poszukiwaniu wartości*. Kraków 2004.

⁶ K. Denek: *Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej*. Toruń 1999, s. 33. Zob. K. Chałas: *Wychowanie ku wartościom. Elementy teorii i praktyki*. T. 1: *Godność, odpowiedzialność, tolerancja*. Lublin—Kielce 2003.

żu diagnostycznego, nauczyciele klas młodszych stosują w realizacji działu „Śpiew” jednorodne metody pracy dla całego zespołu klasowego, gdyż w tym zakresie nie otrzymali wystarczającego przygotowania podczas studiów. Niniejsza publikacja jest ofertą uzupełniającą tę lukę.

Dziecko do aktywności wokalne trzeba pobudzić, by dzięki świadomej i celowej działalności dydaktycznej nauczyciela kierować i przyspieszać ukryte możliwości wokalne jako wartości osobowe. Zdolności wokalne są ściśle powiązane z uzdolnieniami muzycznymi dziecka, głównie z wrażliwością muzyczną, poczuciem rytmu, intonacją, z poprawnym oddechem, wymową. Dlatego też *heurystyczna metoda śpiewu* została wprowadzona do programu eksperymentalnego nauczania muzyki klas I—III z uwzględnieniem wszelkich form twórczej działalności dziecka w zakresie śpiewu (słowa i muzyki), ruchu z muzyką, gry na instrumentach, percepcji muzyki.

Przyjęto w pracy założenie, że nieodłącznym elementem śpiewu jest umiejętność brania poprawnego i pełnego oddechu, właściwego kierowania torem oddechowym oraz funkcjami wokalnymi, artykulacyjnymi, rezonacyjnymi. Tylko dokładna znajomość zagadnień problematyki kształcenia głosów dziecięcych przez nauczycieli może przyczynić się do właściwego kierowania, pobudzania i przyspieszania rozwoju możliwości wokalnych. Dlatego też stymulacja i akceleracja wokalnych możliwości dziecka w aspekcie wartości osobowych stanowią przedmiot badań niniejszej rozprawy. Praca ma wymiar teoretyczny oraz praktyczny. Nauczyciele muzyki — jak wykazały badania sondażowe — mają dużą trudność z wyborem najwłaściwszych metod pracy, z rozśpiewaniem zespołów klasowych, szczególnie tych, w których przeważają liczebnie dzieci z trudnościami w śpiewie. Dziecko, które nie rozmiłuje się w śpiewie w klasach młodszych, w starszych klasach ma wielką trudność z nadrobieniem zaległości. Jeśli studenci poznają edukację muzyczną, założenia i skuteczność *heurystycznej metody śpiewu*, w konsekwencji wzbogaci to ich wiedzę teoretyczną i działalność praktyczną przyszłego nauczyciela muzyki.

Uważa się, że z założeniami metody powinni być również zapoznani studenci nauczania początkowego i przedszkolnego. *Heurystyczna metoda śpiewu* stanowi pomost pomiędzy zadaniowym kształceniem głosu dziecka w klasach starszych szkoły podstawowej (IV—VI), a zabawowym — w klasach młodszych i przedszkolu, w pracy z dzieckiem klas specjalnych, ośrodków terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Myślą przewodnią monografii stały się sugestie zmian w treściach programu kształcenia studentów wynikające z pogłębionej analizy teoretyczno-empirycznej *heurystycznej metody śpiewu*⁷ i zaproponowanego w niniej-

⁷ *Heurystyka* (gr. *heuresis* — „odnalezienie”). Z. Rysiewicz (red.): *Słownik wyrazów obcych*. Warszawa 1965, s. 271. *Sztuka znajdowania* — umiejętność odkrywania, sposób

szej pracy sposobu kształcenia głosów dziecięcych. Tak więc publikacja ta z uwagi na poruszaną problematykę jest pedagogiczno-muzyczna, ukazuje teoretyczne i praktyczne zależności rozwoju możliwości głosowych dzieci klas młodszych w procesie dydaktycznym i wychowawczym szkoły z udziałem czynników ich stymulacji⁸ i akceleracji⁹. W dotychczasowej literaturze naukowo-metodycznej problem ten nie znalazł swego opracowania.

Proponowana metoda kierowana jest głównie do uczniów klas I—III, niemniej jednak pewne jej elementy mogą realizować rodzice i opiekunowie w środowisku rodzinnym, na zajęciach umuzykalniających i rytmiki w przedszkolu, w placówkach oświatowych, a także w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym. Z założeniami metody i jej skutecznością dydaktyczno-wychowawczą powinni być zapoznani studenci edukacji muzycznej, zintegrowanego nauczania, wychowania przedszkolnego, pedagodzy klas specjalnych oraz wychowawcy ośrodków dla dzieci niepełnosprawnych. Metoda ta zapewnia dobrą jakość głosu, piękny śpiew jako efekt świadomego działania muzycznego, wyrabia też pozytywny stosunek do muzyki. Kreatywne i twórcze zachowanie dziecka w dużej mierze zależy od właściwie dobranych metod pracy nauczyciela. Praca nad głosem dziecka jest mozolna, często trudna, ale konieczna, wyniki jej bowiem widoczne są nie od razu, lecz dopiero po pewnym czasie.

Praca ta ma postać publikacji otwartej, każdy jej Czytelnik może ubogacać ją własnymi pomysłami twórczymi i kompleksowymi działaniami wokalnymi z uwzględnieniem założeń *heurystycznej metody śpiewu*.

Niniejsze badania, rozległe w czasie, powstały dzięki wsparciu i życzliwości wielu profesorów, znakomitych pedagogów. Nadto dopełniły tę rolę i nadały jej ostateczny kształt cenne uwagi Pani Recenzent prof. dr hab. Ireny Szypułowej. Dziękuję również nauczycielom placówek badawczych, którzy współdziałali ze mną w trakcie organizacji, przebiegu naturalnego eksperymentu pedagogicznego oraz badań porównawczych, i tym wszystkim, którzy w jakiegokolwiek formie służyli mi pomocą w przygotowaniu prezentowanej pracy.

organizowania nauki szkolnej polegający na naprowadzeniu uczniów na drogę samodzielnych poszukiwań rozwiązań wokalnych. Szerzej założenia „metody” zostały przedstawione w piątym rozdziale pracy.

⁸ *Stymulacja* (łac. *stimulatio*) — „pobudzenie do działania”, „dawanie impulsu”, „bycie bodźcem”, „podniecanie”, „wzmaganie procesów życiowych organizmu”. Z. Rysiewicz (red.): *Słownik wyrazów obcych...*, s. 628.

⁹ *Akceleracja* (łac. *acceleratio* — „przyspieszenie”). Sprawa akceleracji umysłowej wymaga badań, które lepiej wyjaśnia to zjawisko, a zarazem dostarczą przesłanek niezbędnych do podejmowania decyzji w sprawie organizacji szkoły oraz programów i metod nauczania. W. Okoń: *Słownik pedagogiczny*. Warszawa 1981, s. 15.

Indeks osobowy

- Abramczuk Romualda 99
Adler Ronald B. 33, 34, 203
Alabiew Aleksander 115
Amabile Teresa M. 198, 203
Anderson 49, 56
- B**
Babbie Earl 86, 203
Baley Stefan 76, 203
Banasiewicz Andrzej 69, 203
Barska Adriana 198, 203
Bauman Teresa 79, 207
Belaiew-Exemplarski Sophie 46, 56,
203
Bentley Arthur 74
Betkiewicz Witold 86, 203
Bloch Augustyn 115
Brahms Johannes 115
Brègy Wiktor 50, 203
Broca Paul 64
Bruner Jarome S. 120, 203
Brzeziński Jerzy 103, 203
Burlas Ladislav 77, 203
Burowska Zofia 65, 120, 203
Bühler Charlotte 40, 54
- Canestrini Giovanni 40
Chałas Krystyna 12, 16, 203
Cheyette Irving 40, 203
Chmurzyńska Maria 76, 121, 179, 203,
207
Chopin Fryderyk 115
- Choynowski Mieczysław 6, 92, 93, 94,
99, 153, 154, 155
Chyła-Szypułowa Irena 106, 107, 116,
203
Cichoń Władysław 11, 203
Ciechan Zbigniew 201, 204
Clauss Günther 103, 151, 204
- D**
Danecka-Szopowa Krystyna 38, 204
Danel-Bohrzyk Helena 9, 60, 61, 62, 63,
204, 208, 209
Darłak Grażyna 196, 204
Dasiewicz-Tobiasz Anna 38, 53, 204
Debussy Claude 115
Denek Kazimierz 12, 15, 24, 25, 26, 35,
204, 206, 207
Dłuska Maria 52, 204
Dymara Bronisława 25, 204
- Ebner Heine 103, 151, 204
- Fildhause A.E. 49, 56
Fomičev Mihail Ivanovič 47, 50, 51, 57,
204
Fühlisch Günther 115
- G**
Gabriel Clive 69, 208
Garczewa A. 49, 56
Głowacka Ewa 65, 69, 203, 208
Gołaszewska Maria 18, 19, 26, 33, 204,
205

- Gordon Edwin Elias 29, 30, 72, 191, 204, 209
Goriszowski Włodzimierz 103, 206
Gould Oren 61
Griffin Em 34, 204
Guilford Joy Paul 124
Gutowska Helena 71, 72, 204
Gutzmann Hermann 47, 54
- Hennessey Beth** 198
Homplewicz Janusz 15, 204
Horbulewicz Jan 38, 204
Hornowski Bolesław 38, 204
Husson Raoul 55, 63, 64, 177, 204
- Il'ina Galina 46, 54, 56, 204
Hłakowiczówna Kazimiera 115
Ingarden Roman 18, 205
- Jankowska Leokadia** 169, 205
Jankowski Wojciech 29, 30, 209
Jaślarowa Bibiana 39, 94, 205
Jaques-Dalcroze Émil 106
Jotejko Tadeusz 106
Jöde Fritz 42, 54
Jurczyńska Mirosława 38, 39, 40, 94, 203, 205
Jurkowski Andrzej 66, 208
- Kacmajor Magdalena** 34, 204
Karbowski Adam 64, 205
Karwowski Maciej 201, 205
Kataryńczuk-Mania Lidia 200, 205
Kazuro Stanisław 106, 115
Kisiel Mirosław 66, 205, 207
Klimas-Kuchtowa Ewa 30, 209
Kocowski Tadeusz 16, 17, 205
Kodaly Zoltan 106
König René 45, 56
Konkol Gabriela K. 181, 205
Konopnicki Jan 66, 67, 68, 69, 70, 205
Kotarska Halina 22, 75, 206
Kotlarczyk Mieczysław 119, 205
Kozietulski Czesław 106
Kozusznik Barbara 196, 205
- Kubińska Olga 34, 204
Kubiński Wojciech 34, 204
Kuchtowa Ewa 72, 204
Kumik Ewa 196, 205
Kunowski Stefan 26, 28, 29, 205
Kupisiewicz Czesław 169, 205
Kurcz Ida 69, 205
Kwiatkowska Krystyna 115
Kwieciński Zbigniew 23, 206
- Laget Paul** 64
Lehmann Lilli 60, 205
Lelonek Marian 72, 204
Lewandowska Kinga 38, 46, 48, 49, 61, 72, 73, 74, 84, 92, 95, 155, 173, 204, 205, 206
Lipska Ewa 52, 53, 69, 203, 205
Lissa Zofia 39, 40, 41, 42, 43, 44, 49, 54, 56, 205, 207, 208
Lutosławski Witold 115
- Łapińska Regina** 71
Ławrowska Romualda 17, 205
Łobocki Mieczysław 27, 92, 95, 103, 206, 207
Łopatkowa Maria 25, 204
Łukaszewski Leon 47, 50, 51, 52, 57, 204, 206, 207
- Manturzevska Maria** 22, 74, 75, 92, 206
Mayzner Tadeusz 115
Melcowa E.A. 48, 56, 206
Meyer-Borysewicz Maria 78, 206
Michalski Andrzej 15, 206
Michałowski Czesław Stanisław 25, 26, 204, 206
Miklaszewski Kacper 69, 78, 206, 208
Mill Johan Stuart 131
Mitrinowicz-Modrzejewska Aleksandra 52, 206
Molak Andrzej 66, 205
Moldenhauer Robert 40
Moniuszko Stanisław 115
Morgagni Giovanni Battista 63
Morszczyńska Urszula 25, 26, 204, 206

- Morszczyński Wojciech 25, 26, 204, 206
Mrugalska Krystyna 47, 54, 206
Mursell James Cuthbert 74, 106, 199
Murzyn Andrzej 25, 204
- Natanson Tadeusz 30, 209
Negus Keith 55, 177
Nęcka Edward 199, 206
Nowak Marian 23, 206
Nowak Stefan 86, 206
- Okoń Wincenty 11, 14, 22, 23, 91, 103,
105, 109, 120, 206
Olbrycht Katarzyna 11, 206
Olesiak Józef 103, 151, 204
Orff Carl 106
Ossowski Stanisław 26, 27, 207
Ostrowska Krystyna 12, 207
- Palester Roman 115
Palka Stanisław 82, 207
Pasternak Wojciech 26, 207
Paulsen Ed 47, 54, 207
Pearson Karl 98, 123
Penderecki Krzysztof 115
Pęczek Katarzyna 66, 207
Piasek Faustyn 106
Pikała Anna 116, 207
Pilch Tadeusz 79, 81, 207
Pleń-Weberowa Maria 106
Polak Jarosław 196, 205
Poppek Stanisław 117, 200, 201, 207, 208
Półturzycki Józef 26, 207
Preyer Wilhelm Thierry 40
Proctor II R.F. 33, 34, 203
Przetacznik-Gierowska Maria 71, 72,
76, 207
Przetacznikowa Maria 68, 207
Przychodzińska Maria 47, 52, 53, 54,
106, 199, 205, 207
Przychodzińska-Kaciczak Maria 38, 39,
105, 120, 207
Przyłubska Ewa 71, 207
Przyłubski Feliks 71, 207
Pulinowa Maria Z. 25, 204
- Putkiewicz Zygmunt 66, 67, 208
Pytlak Andrzej 17, 18, 52, 207
- Rakowski Andrzej 179, 207
Reiss Józef 117, 207
Révész Géza 44, 54, 207
Roscher Wolfgang 197
Rosenfeld Lawrence B. 33, 34, 203
Rottermund Krzysztof 179, 207
Rousseau Jean-Jacques 106
Rubinsztejn Siergiej Leonidowicz 73
Rudziński Witold 106
Rupp Heinz 43, 44, 55, 208
Rysiewicz Zenon 13, 14, 208
- Saint-Saëns Camille 115
Sajdak Anna 33, 208
Schoen Michael 75, 208
Schubert Franz 115
Schumann Robert 115
Schünemann Georg 40, 42, 44, 46, 54,
56, 208
Seashore Gaspard 66
Sedlák František 47, 54, 77, 208
Shuter-Dyson Rosamund 69, 208
Skoczylas Grażyna 33, 203
Skorny Zbigniew 66, 67, 68, 69, 70, 205
Sloboda Johan A. 76, 203
Słyk Urszula 185
Souriau Étienne 37, 38, 53, 208
Stambak Mira 92, 135, 139, 185, 189
Stencel Irena 135
Stern Clara 45, 49, 56, 208
Stern William 45, 49, 56, 75, 208
Strelau Jan 38, 66, 67, 71, 208
Stuligrosz Stefan 51, 57
Styczek Irena 64, 208
Suchanek Alojzy 60, 63, 208
Suchodolski Bogdan 69, 208
Suświłło Małgorzata 65, 208
Swadźba Urszula 26, 208
Szabelski Bolesław 115
Szeligowska Stefania 106
Szeligowski Tadeusz 106
Szmidt Krzysztof J. 198, 200, 203, 208

- Szuman Stefan 46, 56
Szypułowa Irena 4, 14, 107, 208
- Śledziński Stefan 61, 208
Śliwerski Bogusław 23, 206
Śmietana Stanisław 101
- Tarasiewicz Bogumiła 59, 60, 61, 119, 208
Tarneaud Jean 63
Tieplów Boris 74
Tomaszewski Tadeusz 69, 205
Turek Krystyna 4
- Vrchotová-Pátová Jarmila 62, 209
- Uchyla-Zroski Jadwiga 3, 24, 30, 31, 32, 33, 59, 61, 67, 69, 71, 99, 107, 169, 196, 199, 204, 205, 208, 209
- Weaver Warren 29, 30, 209
Werner Heinz 42, 44, 45, 54, 56, 209
Wieniawski Henryk 115
- Wierszyłowski Jan 38, 66, 75, 78, 208, 209
Wilk Andrzej 106, 209
Wing Herbert D. 6, 77, 92, 93, 94, 99, 149, 152, 153, 154, 155, 159, 167, 174
Włodarski Ziemowit 71, 72, 76, 207
Wojciechowski Andrzej 201
Wojnar Irena 37, 208
Wojtyński Czesław 50, 59, 119, 209
Wołoszynowa Lidia 66, 70, 71, 97, 209
Wróbel Tadeusz 72, 204
Wygotski Stanisław 71
Wysocki Stefan 106
- Zaczyński Władysław 124
Zielińska Anna 72, 204
Zimmerman Maria 74
Zroska Kinga 42
Zwolińska Ewa 29, 30, 209
- Żebrowska Maria 70, 71, 209
Żuchelkowska Krystyna 11, 18, 209

Jadwiga Uchyla-Zroski

The Importance of Singing as a Personal Value in Children's Development

Vol. 1

The Constants and Changes in the Development of Theoretical Thought at the Turn of the 20th Century

Summary

The publication constitutes a pedagogical monograph which consists of two parts comprised of eight chapters. The first, theoretical part consists of three chapters, while the remaining five comprise a comprehensive empirical study, including methodology, research findings, in-depth analysis of those findings, and conclusions. The monograph is devoted to the analysis of singing and voice training in children from the perspective of personal values. In the first part of the monograph, the author refers to older research concerned with the development of voice in children, using lesser-known sources in Polish as well as other languages. Thus, the monograph addresses the issue also from the historical angle, allowing for broad analysis of the theoretical background for the subsequent empirical research. The theories cited in the monograph have been subject to thorough evaluation and comparative analysis. The monograph addresses both the constants and the changes in the theoretical approach to the issue, paying particular attention to the notions concerning development and voice training in children; assessment of the new—*heuristic*—method of vocal training; appropriate training for students preparing them for taking on the role of the teacher with regard to values and making value judgments; the role of fine arts universities in shaping creative attitudes in students. The theoretical part also includes the results of diagnostic and comparative studies of children and students, elaborated upon in the second part of the monograph. The proposed method, founded upon the principle of the creative process, is most effective when applied to elementary school students (class I—III); nonetheless, some of its elements can be utilised by parents and legal guardians in the home environment, and by teachers during music as well as music and movement classes in kindergartens, schools, and in therapy work with disabled children. This method as well as its didactic and educational benefits should be taught to students specialising in musical education, integrated teaching, preschool education, as well as to teachers working with special needs classes and counselors working with disabled children.

Ядвига Ухыла-Зроски

Пение как личностная ценность ребенка

Т. 1

Стабильность и изменчивость развития научной мысли
на рубеже XX и XXI веков

Резюме

Публикация принадлежит к числу педагогических монографий. Она состоит из двух частей, охватывающих восемь глав. Первая, теоретическая, часть составляет три главы работы, остальные пять представляют собой совокупность эмпирических исследований в виде методологических основ, презентации результатов исследований, их анализа и выводов. В работе показано пение и формирование голоса ребенка в зеркале личностных ценностей. Автор в первой части работы обращается к давно проведенным исследованиям в области детского голоса, а также к малоизвестным источникам польской и зарубежной литературы. В таком аспекте работа приобретает черты историчности, широты и углубленности в теоретическую проблематику исследования. Приводимые в работе взгляды исследователей подвергаются оценке и сравнительному анализу. Автор обнаруживает постоянные и изменчивые признаки, которые показаны главным образом на примерах процесса вокального развития и формирования детей, верификации нового метода обучения пению: эвристического метода, соответствующей подготовки студентов к педагогической роли в свете ценностей и оценочности, задач художественных вузов в моделировании творческих позиций студентов.

Теоретическую часть дополняют результаты диагностических и компаративных исследований детей и студентов, представленные во второй части работы. Предлагаемый метод, основывающийся на творческих процессах, адресован прежде всего ученикам I–III классов. Вместе с тем его определенные элементы могут быть востребованы в семейной среде родителями и опекунами, на занятиях музыки и ритмики в детском саду, в учебных центрах, а также в работе с детьми с ограниченными возможностями здоровья. С принципами метода и его воспитательно-дидактической эффективностью должны ознакомиться студенты музыкального образования, интегрированного обучения, дошкольного воспитания, педагоги специализированных классов, а также воспитатели заведений для детей с отклонениями в развитии.